

Павловська А.О.

курсант, рядовий поліції,

Науковий керівник: Філіпп А.В.

кандидат юридичних наук, майор поліції,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

СУЧАСНЕ ШАХРАЙСТВО В УКРАЇНІ

Останнім часом в Україні шахрайство набуло поширення і характеризується зміною форм, видів і способів. Боротьба з цим видом злочинів є актуальною проблемою в діяльності правоохоронних органів. Це пояснюється тим, що шахрайство традиційно є досить латентним злочином – зовсім не усі потерпілі звертаються в правоохоронні органи із заявами про вчинення щодо них шахрайських дій. Із економічними нововведеннями в Україні, розвитком ринкових правовідносин пов'язане

просочення шахрайства у сферу підприємницької діяльності: страхової, банківської, інвестиційної, довірчої.

Шахрайство – це заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою (ст. 190 Кримінального кодексу України) [1].

Говорячи про сучасні способи шахрайства, слід вказати, що вони характеризуються такою сукупністю методів та засобів, які дозволяють вчинити обман настільки переконливо, що породжують щире довіру потерпілого, через яку й відбувається передача майна. Аналіз характеру дій шахраїв дозволяє говорити про наявність типових для більшості шахрайських операцій етапів вчинення злочину, що охоплюють: підготовку до проведення шахрайської операції, у тому числі розробку схеми операції, здійснення необхідних організаційних і технічних заходів; безпосереднє вчинення обманних дій; заволодіння майном; ухилення від відповідальності [2, с. 39–40].

Із метою заволодіння індивідуальним майном громадян шахрайство вчиняється різноманітними способами: підміна предметів продажу, обміну і грошових коштів, що підлягають передачі контрагенту (використання шахраями грошових і майнових «ляльок»); продаж виробів нижчої, ніж передбачено домовленістю, якості (продаж прикрас з міді, латуні чи бронзи як золотих); заволодіння предметами угоди без наміру виконати зобов'язання за договором (залишення потерпілого під якимось приводом і зникнення через прохідний двір – «протяг»); обрахування потерпілого при розміні великих купюр грошей або при купівлі; підкидання потерпілому фіктивних цінностей, втягнення його у «розподіл» знахідки і видурювання грошей як частини вартості «знайденого»; обман під час азартних ігор; проведення лотерей, ворожіння чи знахарство як форми обману; позичання грошей без наміру повернути борг; шлюбні афери; збирання «пожертвувачів»; продаж невідчуваного майна.

Сучасні способи шахрайств відрізняються також залежно від сфери суспільного життя, у якій вони вчиняються: страхування, інвестування, обігу цінних паперів, банківської діяльності, інтернет-технологій [3, с. 362–363].

Для досягнення злочинної мети шахраї застосовують різні види психологічного впливу, найчастіше – навіювання. Одним із видів глибокого навіювання є гіпноз як тимчасовий стан свідомості особистості, що теж використовується у злочинних цілях гіпноз [4, с. 118–119].

В Україні з'явилися нові види шахрайств. Відтепер з метою виманювання коштів у людей шахраї представляються працівниками органів державного контролю, банківських установ, правоохоронних органів. Зазвичай потенційними жертвами стають особи похилого віку, які недостатньо обізнані з дійсними функціями і повноваженнями вказаних органів та установ, тому довіряють шахраям та, щиро очікуючи обіцяних ними матеріальних компенсацій, допомог тощо, легко потрапляють у злочинні тенета [5, с. 34].

Закони нашої країни не створили системи жорсткого контролю за туристичним бізнесом. Турист, купуючи турпакет на фірмі, може навіть не здогадуватися, що видану йому квитанцію про сплату грошей спритний працівник фірми може не зафіксувати у бухгалтерії і ці гроші передати санаторію чи навіть іноземному партнеру готівкою. При цьому прибуток від продажу путівки уникає оподаткування й осідає в кишені бізнесмена.

Що стосується шахрайства у сфері мобільного зв'язку, то особливості даної групи злочинів зумовлені появою принципово нових комунікативних засобів, які використовуються у суспільстві не тільки для передачі інформації, а й як засоби зберігання та переказу грошових коштів. Разом із тим особливістю цих злочинів є те, що вони можуть бути вчинені у різноманітних сферах суспільного життя, зокрема у побуті, функціонуванні окремих суспільних інститутів, підприємницькій діяльності тощо [6, с. 115].

Події останніх років показують, що рівень карткового шахрайства у світі зростає, і зловмисники застосовують технічно складніші прийоми. По-перше, зловмисники встановлюють на банкомати так звані скімери (накладки) – це пристрої, що зчитують інформацію з магнітних смуг карток. Згодом отримані відомості наносяться на підроблену картку – так званий «білий пластик» і використовують її для розрахунків в торгових мережах. По-друге, все частіше застосовується так званий кеш-траппінг – установка на банкомат спеціальних пристроїв, які не дозволяють клієнту отримати доступ до своїх грошей після проведення успішної операції зняття коштів: клієнт забирає картку і йде, а шахраї знімають пристрій з його грошима. По-третє, кард-траппінг – коли при спробі клієнта скористатися банкоматом зловмисники в результаті отримують замість його грошей саму картку.

При цьому фахівці визнають, що повністю захистити клієнта від сучасних схем шахрайства банки не в змозі [7].

Способи обману змінюються з роками, але завжди застосовуються відповідно до умов часу і дії.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 07 лют. 2022 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Мусієнко О. Л. Теоретичні засади розслідування шахрайства в сучасних умовах: монографія / О. Л. Мусієнко; за ред. проф. В. Ю. Шепітька. – Х.: Право, 2009. – 168 с.
3. Криміналістика: Підручник / Кол. авт.: В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. / За ред. проф. В. Ю. Шепітька. – 4-е вид., перероб. і доп. – Х.: Право, 2008. – 464 с.
4. Мігоцький Л., Завада Т. Циганський гіпноз як спосіб вчинення злочину // Вісник України. – 2015. – № 11. – С. 117–128.
5. Чапась Р. Питання методики розслідування окремих видів шахрайств, учинених у складі стійких злочинних об'єднань // Вісник прокуратури. – 2017. – № 5. – С. 34–35.
6. Крижевський А. Структура та значення криміналістичної характеристики шахрайств у сфері мобільного зв'язку // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 3. – С. 114–117.
7. Гриньков Д. Шахрайство з платіжними картками та протидія йому в сучасних умовах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uфин.com.ua/analit_mat/poradnyk/191.htm